

8. Друзин Р. В. Методические подходы к прогнозированию неплатежеспособности в развитых странах / Р. В. Друзин // Проблемы экономики и управления : Междунар. науч.-произв. журнал. – Белгород : БелГУ, 2009. – № 2. – С. 49-55.
9. Кизим Н. А. Оценка и прогнозирование неплатежеспособности предприятий : монография / Н. А. Кизим, И. С. Благуи, Ю. С. Копчак. – Х. : Изд-кий Дом «ИНЖЭК», 2004. – 144 с.

Дорошенко Г.О.

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У РЕГУЛЮВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН У РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Вступ. Інструменти регулювання конкуренції між регіонами спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку кожного регіону країни, зменшення диференціації у рівнях конкурентоспроможності регіональних економічних систем держави, на запобігання монополії з боку окремих регіональних соціально-економічних систем, що дозволить забезпечити безпечний розвиток кожного регіону країни. Інструменти на рівні регіону – спрямовані на його саморозвиток через виявлення точок росту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток регіональних економічних систем в ринкових умовах потребує постійної переоцінки стану і функцій кожної регіональної соціально-економічної системи в системі функціонування економічного простору, у якому мають бути прийняті рішення, які забезпечують умови їх стійкого розвитку. При цьому варто враховувати певні процеси і явища, що зумовлюють зміни характеру поведінки регіональних управлінських структур. Замість галузевої спеціалізації, жорстко регламентованих інвестиційних процесів і бюджетно-фінансових процесів ринок зумовлює прагнення кожного суб'єкта держави до самоствердження, до вибору економічної структурної побудови, спроможної забезпечити його надійне становище в умовах ринку. Будь-яке рішення, пов'язане із взаємодією між регіонами, оцінюється рівнем економічної вигоди та можливості досягнення фінансово-бюджетної стабільності, а також реалізації стратегічних задач регіонального соціально-економічного та екологічного розвитку. Важливу роль у формуванні теоретичних концепцій багато уваги приділяється питанню конкурентоспроможності. У своїх працях це питання вивчали класики економічної думки - А.Сміт, Д.Рікардо, Дж.Міль та ін. Проблеми підвищення конкурентоспроможності детально проаналізовано в наукових публікаціях І.Ю.Юзвішин, В.А.Горбатов, А.А.Тихомиров, Б.П.Івченко та ін.

Формулювання цілей. Основною метою статті дослідження ролі економічних інструментів у регулюванні конкурентних відносин у регіональній економічній системі.

Виклад основного матеріалу. Існуюча система оподаткування негативно чинить вплив на рівень конкурентоспроможності регіональних економічних систем держави. Зокрема, через недосконалий механізм податкового адміністрування стримується підвищення інвестиційного, інноваційного та експортного потенціалу економіки регіональної господарської системи; низька результативність державних капіталовкладень призводить до консервації технологічної відсталості, насамперед, галузей інфраструктурного забезпечення та не сприяє припливу приватних інвестицій у депресивні території; неоптимальна структура видатків на освіту, що не відповідає потребам ринку, зумовлює низьку конкурентоспроможність трудових ресурсів тощо [1].

Полегшення податкового тиску слід здійснювати із врахуванням світового досвіду організації податкової системи, в першу чергу, що стосується вибору ставок оподаткування.

Так, успішні реформи наприкінці 70-х років у США здійснювались на основі концепції Лаффера [2]. Згідно його концепції до певного рівня податки сприяють відрахуванням до бюджету, але при збільшенні їх настає так звана "небезпечна зона". Податки даної зони призводять до падіння бюджетних доходів.

Існуюча податкова система України спрямована на максимальне вилучення доходів підприємств, що позбавляє їх можливості нарощувати виробничі потужності регіону. Варто зауважити, що в результаті використання дієвих методів оподаткування, у розвинутих країнах податкова система зазнала значних змін щодо зниження його ставок. Так, у США податкову реформу було здійснено у 1987 році. У результаті максимальна ставка податку на прибуток була зменшена з 46% до 34%. Зниження ставок на прибуток зроблено також у Франції з 50 до 45%, Великобританії з 52 до 35%, Канаді з 46 до 28%, Японії з 43,3 до 37,5% [2].

Отже, в загальному можна відмітити, що сучасна система оподаткування спричиняє поглиблення економічної кризи та зниження рівня конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону) зокрема:

- по-перше, не виконується головне завдання податків – забезпечення надходження відповідного обсягу грошових коштів для фінансування державних витрат. Це відбувається, передусім у результаті скорочення виробництва;
- по-друге, податкова система діє як конфіскаційний механізм, призводячи до викривлення соціально-економічних параметрів, що дуже відчутно в складних економічних умовах;
- по-третє, податкову політику уряд сприймає як головний інструмент вирішення складних економічних проблем. За допомогою податків пропонують забезпечити фінансову стабілізацію, стимулювати розвиток виробництва і забезпечити зростання інвестицій. Крім того, за рахунок збільшення податків передбачають дотувати окремі регіони, надавати допомогу малозабезпеченим верствам населення;

- по-четверте, не в повному обсязі використовують конкретні шляхи підвищення надходжень від наявних та запровадження нових податків. Це стосується акцизів, низький збір яких зумовлений тіннізацією виробництва і реалізації підакцизних товарів (лікеро-горілчаних та тютюнових). Отже, одним із першочергових завдань є створення ефективної податкової системи, яка б забезпечила конкурентоспроможність регіональної соціально-економічної системи (регіону).

Розглядаючи зарубіжний досвід з даної проблематики, варто відмітити, що скажімо, в Японії на першому післявоєнному етапі (до середини 70-х років) держава сприяла підвищенню конкурентоспроможності економіки переважно методами митного протекціонізму, захищаючи від іноземної конкуренції власні перспективні галузі на початкових фазах їх розвитку [9]. Варто відзначити, що Тайвань, Південна Корея і Бразилія проводили таку ж саму політику до 90-х років. На другому етапі японський уряд підтримував через Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості та Банк Японії пріоритетні, з його точки зору, галузі через субсидіювання та пільгове кредитування.

Вважаємо, що податкова система має бути побудована отже, щоб стимулювати регіони держави до саморозвитку через пільгове оподаткування лише тих видів діяльності регіону, які спроможні в найближчій перспективі сформувати, забезпечити та підвищити його конкурентоспроможність. Наступні види діяльності повинні бути відображені у регіональних програмах розвитку, які пріоритети у формуванні, забезпеченні або підвищенні його конкурентоспроможності. При цьому пільгове оподаткування має надаватись як слаборозвиненим так і середньорозвиненим та високорозвиненим регіонам держави. Державна податкова адміністрація, в свою чергу, має здійснювати жорсткий контроль за системою пільгового оподаткування таких видів економічної діяльності регіону, в іншому випадку застосовувати штрафні санкції за нецільове використання пільг.

Що стосується кредитування, то воно на сьогодні має ряд недоліків, основними з яких є високі процентні ставки сплати за кредит; складність порядку прийняття рішень про надання кредиту, короткі терміни надання кредиту. Зниження процентних ставок покликане не лише збільшити доступність кредитів для менш рентабельних видів економічної діяльності регіону, а й підвищити віддачу на капітал, що слугуватиме потужним стимулом до інвестування. В результаті це сприятиме освоєнню потенційних конкурентних переваг соціально-економічної системи регіону та збільшенню рівня його конкурентоспроможності. Стимулюючий вплив зниження процентних ставок зможе реалізуватись лише за сприятливого інвестиційного клімату, розвинутих ринкових механізмів та ефективної конкуренції. Розширене забезпечення ресурсами високотехнологічних галузей, які є ядром економічного зростання, дозволяє суттєво збільшити рівень конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону).

Банківські установи повинні розглядати матеріали обґрунтування одержаного кредиту – бізнес-плани, плани структурної перебудови, проекти санацій, що представляються суб'єктами господарювання. Комерційні банки, в разі власної позитивної оцінки проекту, подають до Національного банку заявку на участь у цільовому кредитному аукціоні. Національний банк проводить цільові кредитні аукціони і виділяє комерційним банкам кредит для господарських суб'єктів.

В умовах різноманіття форм власності та переходу до ринкових економічних відносин слід сформувати принципово нову модель кредитного механізму. Вона має ґрунтуватись на тому, що поруч з банківськими повинні використовуватись і поза банківські форми кредиту.

Кредитна політика Національного банку має бути спрямована на кредитування видів економічної діяльності регіону, які мають ефективні програми виходу з кризового стану, здійснюють переорієнтування та переорієнтацію виробництва на випуск конкурентноздатної продукції; збільшення експортного потенціалу та скорочення імпорту, що дасть можливість збільшити рівень конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону).

Кредитна політика, що проводиться сьогодні ніяк не може сприяти збільшенню рівня конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону). Достатньо сказати, що більше ніж 90% кредитів банків – короткострокові, які можуть бути використані тільки на подолання тимчасових, але аж ніяк не на переобладнання виробництва.

В цих умовах кредитну діяльність комерційних банків слід переорієнтувати на надання цільових пільгових кредитів. Система пільгового кредитування поширена в багатьох розвинутих країнах: Італії, США, Японії, Франції та ін. Пільгове кредитування, наприклад в Італії здійснюється державними установами на умовах зниженого процента. Термін видачі кредитів встановлюється такий: 15 років для нового будівництва і 10 років для модернізації та розширення діючих підприємств. Причому, процентні ставки становлять 36%, якщо обсяг капіталовкладень не перевищує 30 млрд. італійських лір і 60% - якщо він перевищує дану суму [3].

При цьому, кредитна політика має враховувати регіональні диспропорції, перекоси в міжгалузевих показниках рентабельності. Тут варто використовувати диференційовані підходи щодо ставок процента в залежності від видів економічної діяльності, регіональних соціально-економічних систем, а також у сфері пільгового кредитування ризикових проектів освоєння новітніх технологій та інновацій.

Що стосується ціноутворення, особливості якого детально розглянуто у теорії ефективної конкуренції, то держава встановлює для господарських суб'єктів рекомендовані межі ціни. До таких ринків належать ринки галузей постачання, транспорт, зв'язок тощо. В одних випадках держава встановлює максимальні ціни, вище за які підприємства не мають права реалізовувати свою продукцію або надавати послуги, в

інших – мінімальні, нижче за які продавець не може продавати свій продукт або послугу (наприклад продукція аграрного сектора). Через це, підприємства змушені дотримуватись диктованих державою цін.

Амортизаційна політика є важливим інструментом економічного впливу на фінансовий стан підприємств регіону, їх конкурентоспроможність. Значущість амортизаційної політики як інструмента регулювання конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону) можна розглядати в двох аспектах – як джерело фінансування капіталовкладень та як спосіб організації обороту капіталу та оновлення його елементів.

Ефективна амортизаційна політика сприяє зміцненню фінансової бази підприємств регіону, їх інноваційному розвитку. Зниження конкурентоспроможності регіональних економічних систем держави певною мірою було обумовлено недооцінкою відтворювального потенціалу амортизаційної політики, яка впливала з директивної економіки. Дореформова амортизаційна політика відображала потреби і принципи організації директивної економіки. Норми відрахування розроблялись досить детально, але характер лінійно-пропорційного методу не відповідав реальній схемі зношування більшості конкретних об'єктів. Через це, у сучасних умовах розвитку амортизаційна політика вимагає змін. Амортизаційна політика має формуватись отже, щоб підприємство змогло за рахунок власних фінансових ресурсів інвестувати в основний капітал та оновлення його елементів через стимулювання відповідної ініціативи самих господарських суб'єктів. Система заходів заохочення діє в основному за рахунок податкових пільг та спонукає підприємців до інвестиційного спрямування амортизаційних ресурсів та прискореного оновлення виробничої бази. Варто відмітити, що норми та методи економічної амортизації визначаються суб'єктами господарювання з урахуванням рекомендацій центральних економічних органів країни, що розробляються виходячи з реалій та перспектив державної політики відтворення основного капіталу. У такий спосіб підприємства обирають найбільш прийнятний режим господарювання у визначених межах.

Інструментом регулювання конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону) є структурна перебудова економіки регіональної господарської системи. Структурна недосконалість, що виникла з часів командно-адміністративної системи зумовила витратний характер виробництва, сировинне спрямування експорту, монопольний імпорт енергоносіїв, нерациональне використання ресурсного потенціалу. Неefективна структура економіки призводить по перевитрат природних ресурсів і водночас не задовольняє основних потреб економіки, наприклад в інвестиційних ресурсах.

Структурна переорієнтація економіки України пов'язується з необхідністю прискорення темпів науково-технічного прогресу, новітніх форм і методів організації та управління інноваційними процесами, розширення можливостей адаптації різних сфер господарства країни та її регіональних соціально-економічних систем до потреб внутрішнього та зовнішнього ринку. Спробою визначити пріоритетні напрямки структурної перебудови економіки регіональних соціально-економічних систем України є розробка Програми соціально-економічного та культурного розвитку „Україна 2010”.

Проте, варто відмітити, що в Програмі „Україна 2010” сформовані загальні підходи до структурної перебудови економіки регіональної господарської системи, зокрема:

- запропоновані підходи стосуються лише структурної перебудови промисловості регіону;
- не чітко сформульовано цілі реструктуризації діяльності регіону;
- не враховано галузевого підходу щодо реструктуризації діяльності регіону;
- не сформовано фінансового механізму реалізації структурної перебудови діяльності регіону;
- відсутній механізм несення відповідальності за кінцеві результати діяльності регіону.

Так, метою реструктуризації є зміна структури економіки регіональної господарської системи для задоволення суспільних потреб з метою підвищення рівня конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону).

Завдання реструктуризації, на нашу думку, полягають у наступному:

- подоланні технологічної відсталості підприємств регіону через технологічне переоснащення та модернізації виробництва;
- створенні конкурентних видів економічної діяльності;
- згортанні нерентабельних (збиткових) підприємств, які неможливо перепрофілювати на інші види діяльності;
- підвищенні інтелектуалізації виробництва;
- підвищенні екологізації виробництва;
- кластеризації економіки регіональної господарської системи.

Приватизація як інструмент регулювання конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону) відіграє важливе значення у підвищенні його конкурентоспроможності, так як основна її мета – створення конкурентного середовища в межах регіону. Недержавний сектор економіки регіональних соціально-економічних систем, який виник протягом останніх десяти років, головним чином, завдяки процесам приватизації, започаткував економічні передумови для розвитку ринкової конкуренції господарських суб'єктів.

За даними Держкомстату, обсяги експорту, що припадають на недержавний сектор економіки, становлять близько 84% від загальних обсягів експорту. При цьому, роздержавлення власності призводить до покращення стану фінансових розрахунків господарських суб'єктів між собою і з бюджетом, що дозволяє уникнути заборгованості як такої та підвищити фінансовий потенціал підприємств.

Висновок. Розглядаючи зміст інструментів регулювання конкурентних відносин між регіональними соціально-економічними системами держави, варто зауважити, що окремі із них, спрямовані на

вирівнювання рівнів розвитку регіональних соціально-економічних систем держави. Проте вважаємо, що політика, спрямована на вирівнювання рівнів розвитку регіональних соціально-економічних систем держави, не є актуальною, так як вона не зацікавляє як слабзорозвинені регіони так і високорозвинені до пошуку подальших шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності, зменшуючи, при цьому, рівень розвитку конкурентного середовища регіональних соціально-економічних систем держави в цілому.

Джерела та література

1. Синельникова Б.В. Податкова політика як фактор виходу з економічної кризи / Синельникова Б.В., Хорошилова Н.А. // Фінанси України. – 2001. - №2. - С.12-16.
2. Тарангул Л.Л. Фактори фінансової стійкості регіону / Тарангул Л.Л., Горленко І.О. // Роль фінансово-кредитної системи у стимулюванні економічного зростання в Україні. - Луцьк.: Надстир'я. - 1999. – С.154-159.
3. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. (щорічник наукових праць) / [відп. ред. М.І.Долішній]. – Львів.: Інститут регіональних досліджень, 1996. – 330 с

Єфремова А.О., Скороход І.

УДК 330

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність проблеми. Управління інвестиційними проектами виявляється унаслідок активного розвитку ринка інвестицій в останні роки. Ефективна діяльність підприємства у довгостроковій перспективі забезпечення високих темпів їх розвитку і підвищення конкурентоспроможності в умовах переходу до ринкової економіки значною мірою визначається рівнем їх інвестиційної активності і діапазоном інвестиційної діяльності.

Комплекс питань, пов'язаних із здійсненням інвестиційної діяльності підприємства, вимагає глибоких знань теорії і практичних навиків ухвалення управлінських рішень в області вибору інвестиційної політики і найбільш ефективних її напрямків і форм [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розробці теоретичних і практичних аспектів проблем накопичення інвестиційного ресурсу та вдосконалення процесів інвестування проектів присвячені роботи багатьох вчених-економістів: Пересади А.А., Майорової Т. В., Луціва Б.Л., Куриленко Т.П., Жукова В.В., Завгороднього А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О., Гетьман О.О., Шаповал В. М., Тарасенко Н.Б., Борщ Л.М, та інші.

Мета дослідження. Мета даної статті полягає в дослідженні інвестиційної діяльності підприємств, а також визначення актуальних форм і методів впровадження інвестицій до для розвитку і стабільного функціонування підприємства.

Викладення основного матеріалу. Одне із складних завдань, що стоять перед будь-яким нормально працюючим підприємством, - вигідне вкладення грошових і інших ресурсів з метою здобуття максимального доходу. Таке вкладення засобів з боку підприємства у виробничу і фінансову сфери, а також в сферу звернення називається інвестиційною діяльністю.

Термін *інвестиції* (від англ. investments) означає «вкладати». У широкому сенсі цього інвестиції є довгострокове вкладення капіталу з метою здобуття доходу і прибутку. При цьому під вигодою необхідно розуміти не лише здобуття підприємством додаткового прибутку, але і збереження досягнутого рівня рентабельності, зниження можливих збитків, розширення круга клієнтів, завоювання нових ринків збуту продукції і послуг, перемога в конкурентній боротьбі і тому подібне.

Розрізняють види інвестицій *реальні (капітальні), фінансові (портфельні)*.

Реальні інвестиції - це вкладення грошей в капітальне будівництво, розширення і розвиток виробництва, створення нових основних фондів, реконструкцію старих фондів або їх технічне переозброєння, формування кадрів підприємства, науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки. Інвестування в матеріальну сферу є надзвичайно важливим для підприємств реального сектора, оскільки забезпечує стабільний розвиток їх виробничої діяльності [2].

Фінансові інвестиції - це придбання коштовних паперів, акцій, облігацій, інших фінансових інструментів, вкладення грошей на депозитні рахунки в банках під відсотки. За відсутності проекту і можливостей капітальних вкладень удаються до фінансових інвестицій. Наприклад, компанія може придбати контрольний пакет акцій перспективного підприємства, завдяки якому зможе робити прямий вплив на його роботу і приймати вигідні для себе рішення, у тому числі і в інвестиційній діяльності цього підприємства.

У Законі України "Про інвестиційну діяльність" [2] інвестиції трактують як всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницькою і іншої діяльності, в результаті якої створюється прибуток(дохід) або досягається соціальний ефект.

До таких цінностей относат:

- грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції і інші коштовні папери;
- двіжмове і нерухоме майно;
- імушественніе права, наступні з авторського права, досвід і інші інтелектуальні цінності;